Rafael Patxot, l'home que estimava la seva terra

Conte per a Cicle Inicial i Mitjà de Primària

Tallers d'Història 2013-2014
Arxiu Municipal de Sant Feliu de Guíxols

M. Àngels Suquet i Rosa M. Rourich

Retrat de Rafael Patxot quan era un infant, extret de la biografia de Joaquim Maluquer

A Sant Feliu de Guíxols, fa molt de temps, va néixer un nen en una casa vora el mar.
Els seus pares li van posar per nom Rafael com el seu avi, en Rafael Patxot.
En Rafael era un nen feliç.

Rafael als tres anys i mig. De la biografia de Joaquim Maluquer

A casa, el seu pare tocava al piano unes cançons tan maques! Omplien la casa de goig.

I quan es feia fosc, tota la família es reunia a la vora del foc, per escoltar embadalits un conte o una llegenda que el seu pare els explicava cada vespre amb molta traça.

Retrat de Rafael Patxot i Ferrer extret de la biografia de Joaquim Maluquer

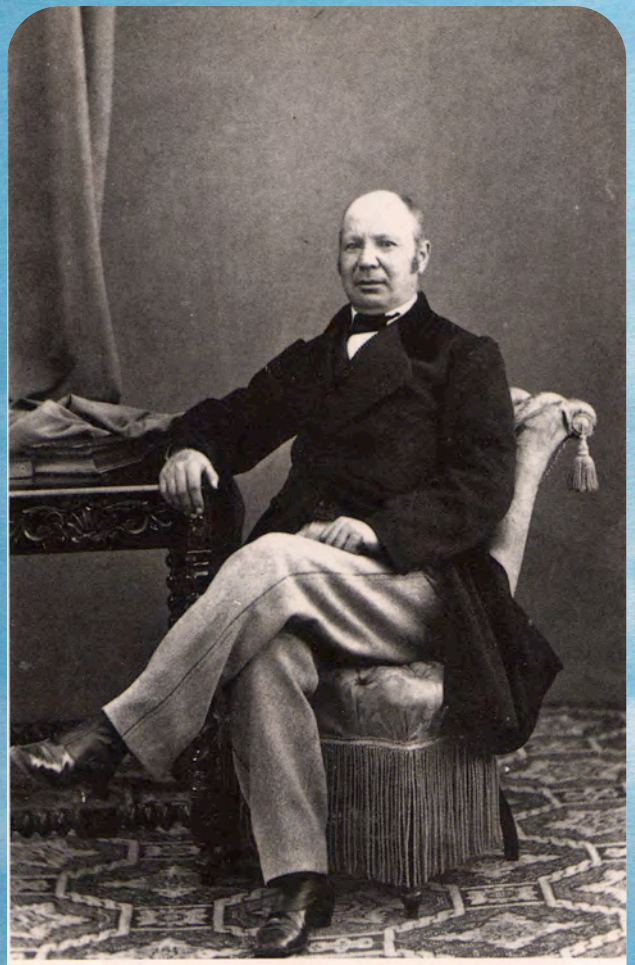

Rafael Patxot i Ferrer, l'«Avi Patxot»,
alcalde gairebé vitalici de Sant Feliu de Guíxols.

Acabat el conte, el seu avi l'acompanyava al llit i en Rafael s'adormia la mar de content i feliç.

El seu avi era l'alcalde de Sant Feliu. A la gent li agradava molt que fos alcalde perquè deien que en sabia molt de manar. Per això va manar durant molts anys.

En Rafael estava molt orgullós del seu avi. Va aprendre moltes coses bones d'ell que mai va oblidar.

Nens jugant a pilota a la platja. AVSFG. Fons Francesc Llorens (Autor: Francesc Llorens)

En Rafael va començar a anar a l'escola. Aprendre coses noves li agradava molt.
Però li agradava més encara anar a la platja amb els seus amics. Jugaven a pilota, a buscar petxines, a saltar de roca en roca, a nedar ara així, ara així.
I es feien bromes sense parar!

Nens jugant a la vora del mar.
AMSFG. Fons Francesc Llorens (Autor: Francesc Llorens)

Feien veure que un peix molt gran, el llegendari "sorraig", de sobte els atacava.
"Sorraig" cridava un d'ells mentre es capbussava per empaitar-los sota l'aigua.
S'ho passaven tan bé que no veien passar el temps.
La mare d'en Rafael posava el crit al cel quan el veia arribar tard i xop com un pop!

Nens jugant amb una barca a Sant Feliu. AMSFG. Fons Pere Rigau (Autor: Pere Rigau)

També li agradava molt anar a pescar. Tenia una barca que es deia "Griselda". Amb la "Griselda" saltava per damunt les ones com un alegre dofí. En Rafael va estimar el mar tota la seva vida. Va ser el seu amic més fidel.

En Rafael s'anava fent gran. Els seus pares el van enviar a estudiar a Barcelona i més endavant a Londres, més lluny encara!
Enyorava els seus pares, els amics, el mar i el vent de Sant Feliu. Per sort li agradava molt aprendre...
Un dia, li van regalar un llibre sobre els estels, els planetes i tots els astres que hi ha a l'univers. Li va agradar tant aquest llibre, que va decidir que, de gran, seria científic per estudiar tot el que hi havia al cel.

Interne au collège, à Barcelone.

Peu avant son mariage.

Rafael a Barcelona i poc abans del seu matrimoni. De llibre *Une vie de tramontane* de Núria Delétra-Carreras i Patxot

Els núvols el tenien fascinat. Es preguntava com era que fossin tan variats. N'hi havia de prims i esfilagarsats com xiclets estiraganyats. Altres eren rodons i atapeïts com bunyols ensucrats. Ara passaven a corre-corrents, ara es quedaven quiets com estàtues. Ara eren blancs com la neu, ara vermells com tomates. Uns dies deixaven caure aigua, altres no.
Com era això? I com podíem saber mirant el cel si l'endemà plouria o no, si faria fred o calor?

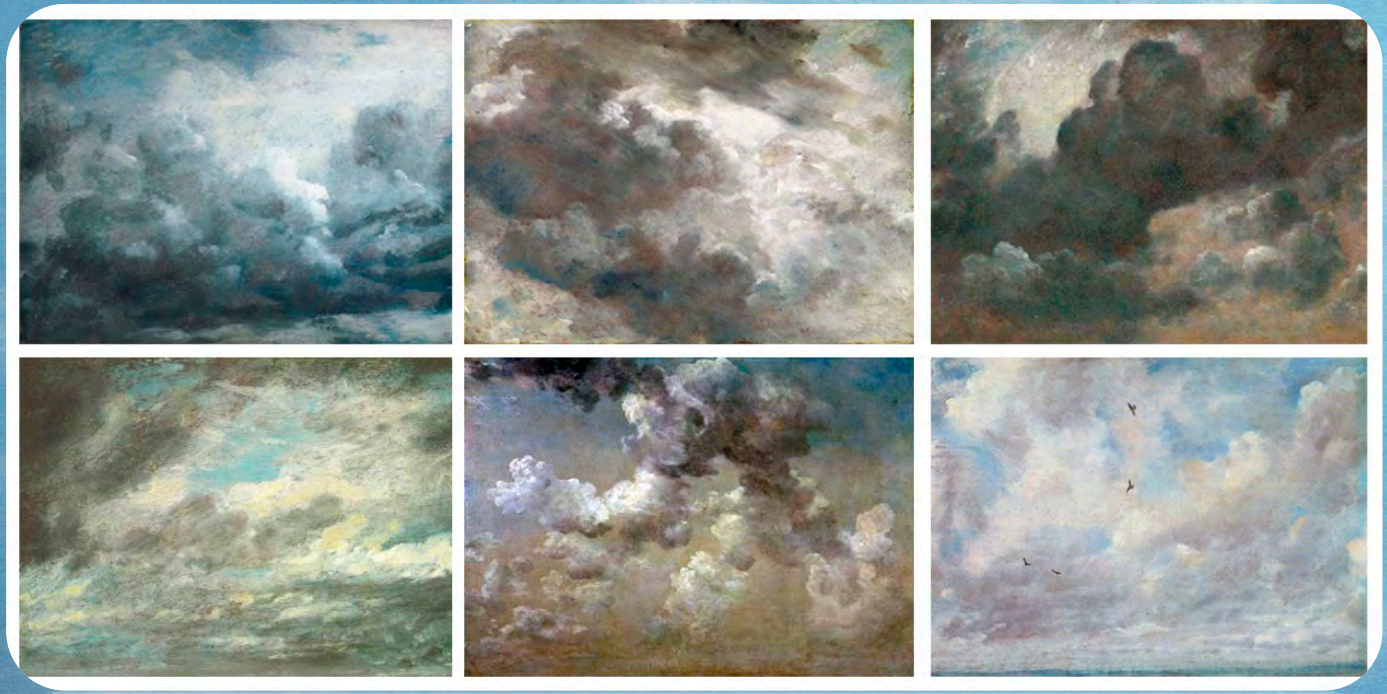

Estudi dels núvols. Pintura a l'oli de John Constable. (1776-1837)

Imatge de l'univers extreta del llibre *Astronomie populaire* de Camille Flammarion.

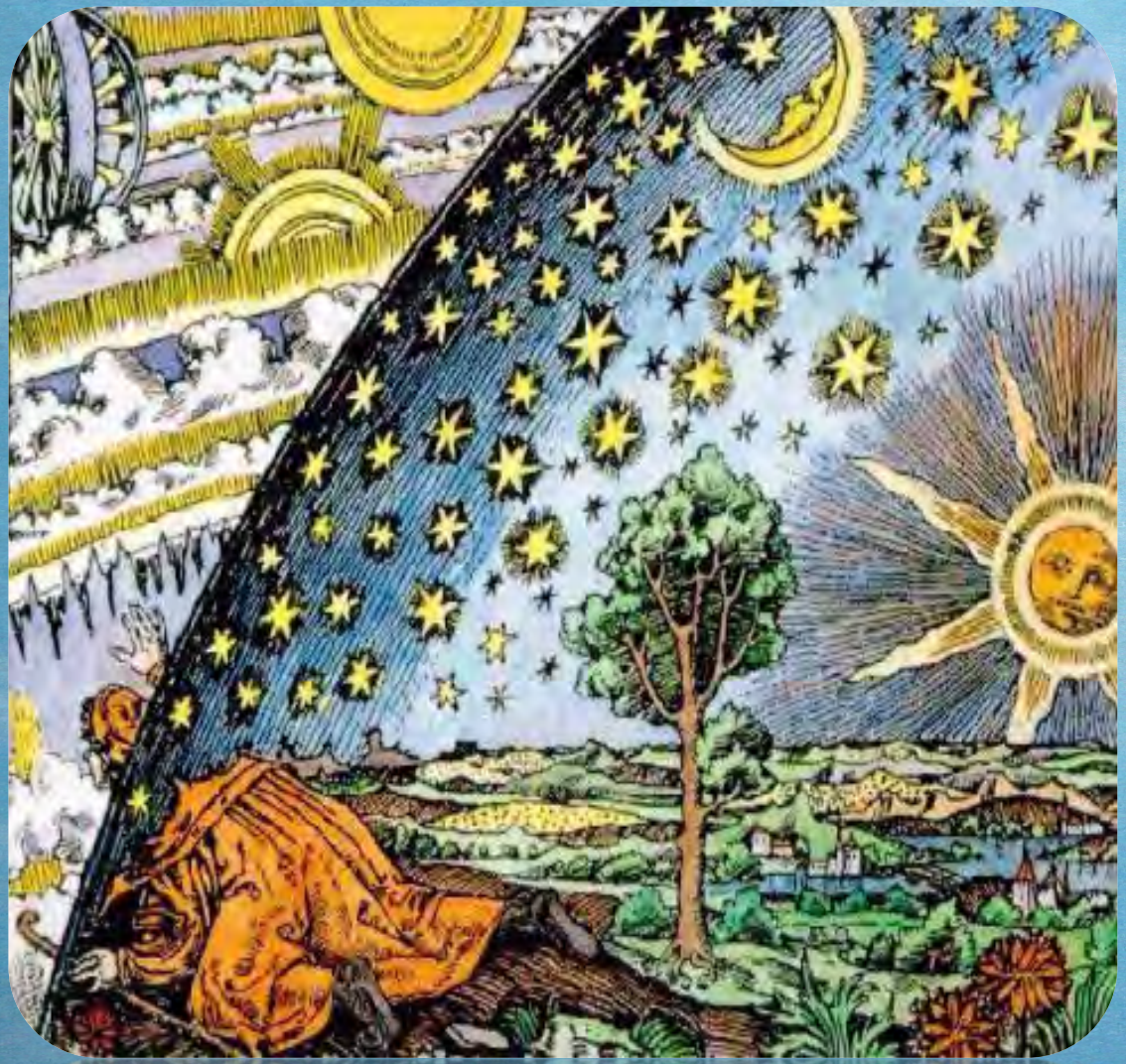

De nits, es quedava hores despert mirant la lluna i les estrelles. Les volia contar totes, conèixer-les pel seu nom. Què hi feien allà dalt, es preguntava. Perquè brillaven només de nit?
Es feia tantes preguntes que al final es quedava profundament adormit...

Al cap de poc de ser a Londres, la seva mare es va posar molt malalta i per desgràcia es va morir. En Rafael es va posar molt trist perquè l'estimava molt, la seva mare.
Va tornar a Sant Feliu. Poc després, el seu pare, que feia temps que estava malalt, també es va morir. I és que en aquells temps els metges no tenien tantes medicines com ara per poder curar la gent.

Retrats de Clara i Eusebi, pares de Rafael Patxot extret de ***Une vie de tramontane*** de Núria Delétra-Carreras i Patxot

En Rafael va deixar els estudis que tan l'entusiasmaven per quedar-se a Sant Feliu a cuidar els seus germans. En tenia quatre i eren més petits que ell.

La seva família tenia una fàbrica de suro on feien taps de xampany. En Rafael va ocupar el lloc del seu pare. Encara que era molt jove –només tenia vint anys-, ho va fer la mar de bé.

Treballadors del suro a Sant Feliu de Guíxols. AMSFG. Col·lecció Municipal d'imatges (Autor: Ricard Mur)

Treballadors del suro a Sant Feliu de Guíxols. AMSFG. Col·lecció Municipal d'imatges (Autor: Ricard Mur)

Retrats de Rafael Patxot i Lluïsa Rabell, extrets de la biografia de Joaquim Maluquer

En Rafael s'havia convertit en un jove alt i ben plantat.
Un dia va conèixer la Lluïsa. Era una noia molt maca, molt alegre i espavilada i se'n va enamorar.
Com que ella també l'estimava, al cap de poc es van casar.

Retrats de les filles de Rafael i Lluïsa i il·lustració de Lola Anglada per a un conte infantil. Extret del llibre *Une vie de tramontane* escrit per Núria Delétra-Carreras i Patxot.

Van tenir tres filles precioses:
la Montserrat, la Maria i la Concepció.
Cada nit el seu pare els explicava un
conte abans d'anar a dormir.

En Rafael treballava i cuidava la seva família. Però no deixava de pensar en els núvols i els estels.
Va fer posar un gran telescopi al cim de casa seva per mirar més a prop els planetes i els estels. També apuntava cada dia si plovia o feia vent.
I sempre que podia sortia amb la "Griselda" a pescar.

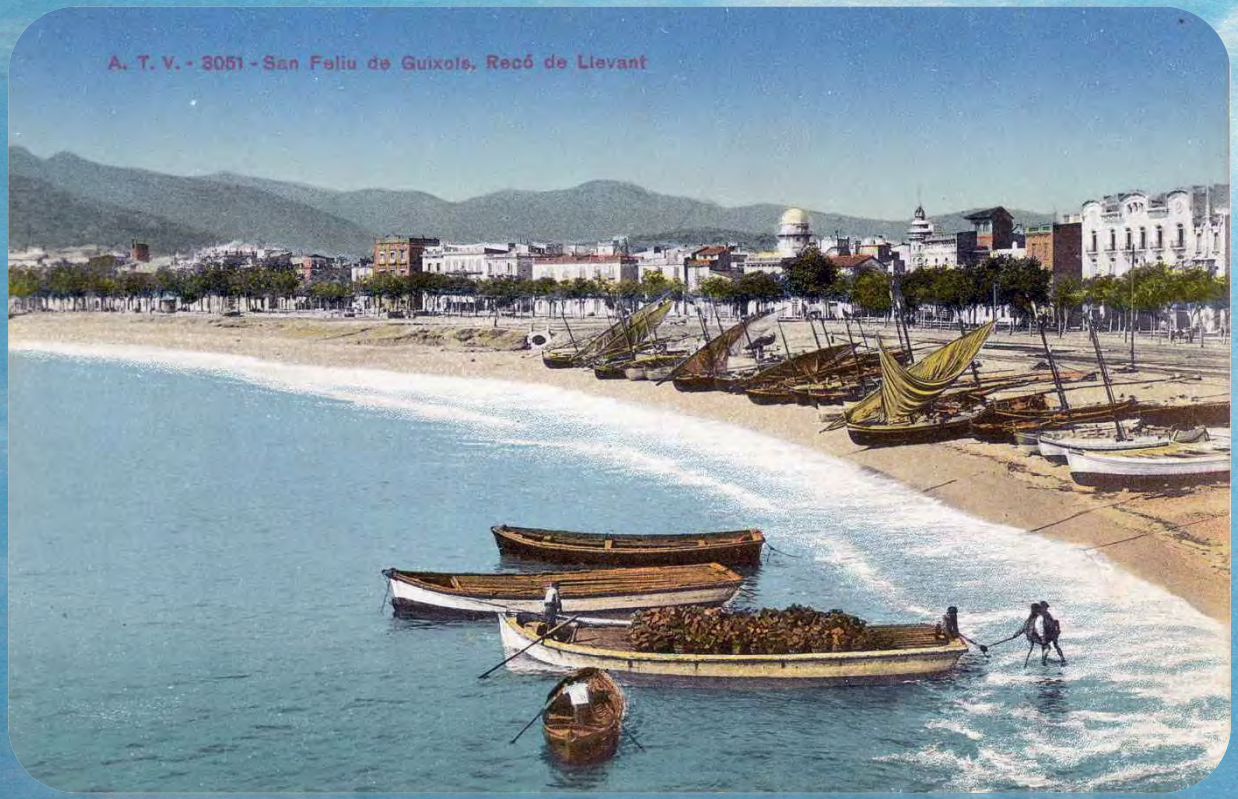

Vista de la platja i passeig de Sant Feliu cap al 1900. Es veu la cúpula de l'observatori al cim de la casa de Rafael Patxot.

L'observatori vist per fora, a la casa del passeig del Mar. AMSFG Col·lecció Municipal d'Imatges. (Autor desconegut)

El telescopi equatorial de l'observatori de Sant Feliu de Guíxols, a finals del segle XIX. Extret de la biografía de Joaquim Maluquer

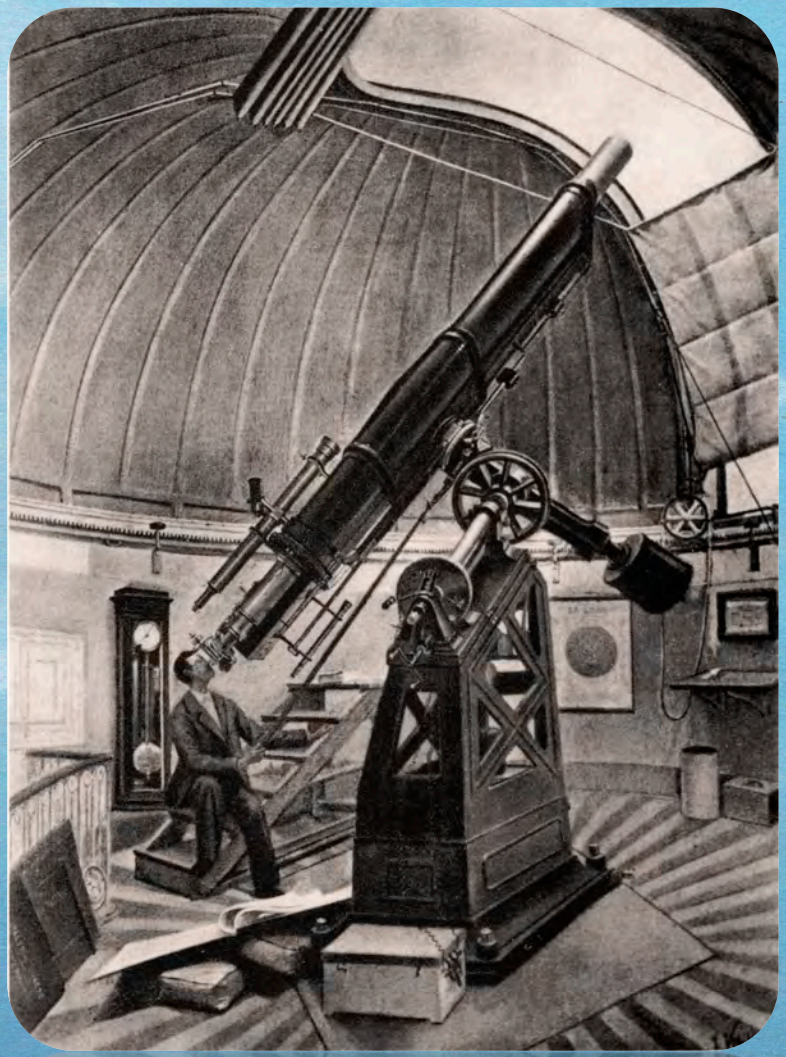

Quan els seus germans van ser més grans, en Rafael i la seva família van anar a viure a Barcelona.

En aquells temps, Barcelona ja era una ciutat molt gran. En Rafael va fer nous amics. Uns eren músics, altres poetes, altres artistes i d'altres científics com a ell li hauria agradat ser.

La plaça de Catalunya de Barcelona cap al 1900. AMSFG. Col·lecció Espuña-Ibáñez. (Autor: desconegut)

La família d'en Rafael i de la seva dona havien guanyat molts diners. En Rafael va heretar gran part d'aquests diners.
Però si la fortuna d'en Rafael era molt gran, el seu cor era més gran encara, tan gran com el cel mateix. Per això va voler que els seus diners servissin, igual que les estrelles, per il·luminar la seva terra i la seva gent en record dels qui ell més estimava.

Ex-libris dissenyat per Alexandre de Riquer per a Rafael Patxot.

Va ajudar a bons músics com el seu pare.
A savis com el seu avi que volien conèixer les gestes del nostre passat.
A dones grans, com la seva mare, perquè poguessin viure més bé. A noies joves, com les seves filles, perquè poguessin estudiar o tinguessin prou diners per a poder-se casar.

Cu 8

Fotografia de M. Quénisset, Saint-Gervais-les-Bains, Haute-Savoie (França), agost 1907

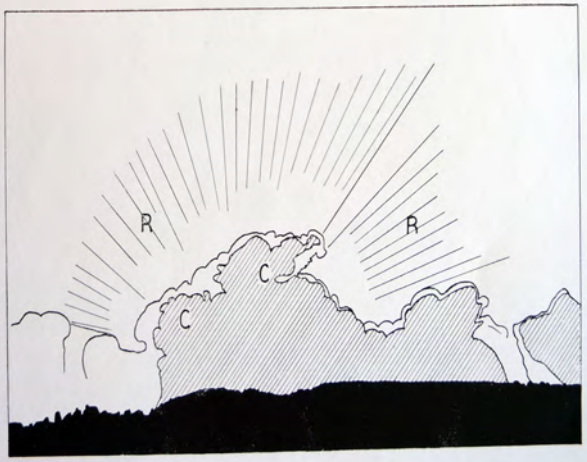

Cumulus congestus. — Massa espessa de Cúmulus amb cabdellaments complexes **CC** i forta ombra pròpia. Els raigs solars **RR** il·luminen la boirina que hi ha entorn del Cúmulus.

Va ajudar als qui com ell volien estudiar els núvols i el temps. Van fer un llibre molt maco amb tots els núvols del cel.

Dues imatges de l'*Atles internacional dels núvols*, finançat per Rafael Patxot.

Ci 11

Fotografia de Mr. G. A. Clarke, Aberdeen

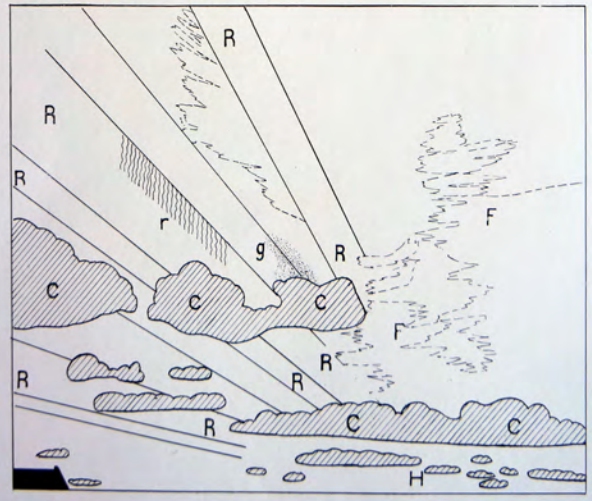

Cirrus radiatus. — Les faixes polars **RR,** molt netes, convergeixen vers **H.** A l'interior de les faixes, el núvol és espès, força uniformement blanc ; però l'estructura filamentosa apar en **FF.** A certs indrets hi ha la transició al Cirrocúmulus en rimes **r** o en petits flocs **g.** En **CC** Cúmulus humilis.

També va fer excursions per tot Catalunya juntament amb altra gent per escoltar les cançons que la gent cantava i apuntar-les en un quadern. Així, els nens i nenes, els joves i no tan joves, les podem aprendre i cantar.

En va aplegar tantes, de cançons, que ens podríem passar la vida cantant-les i no les acabaríem mai!

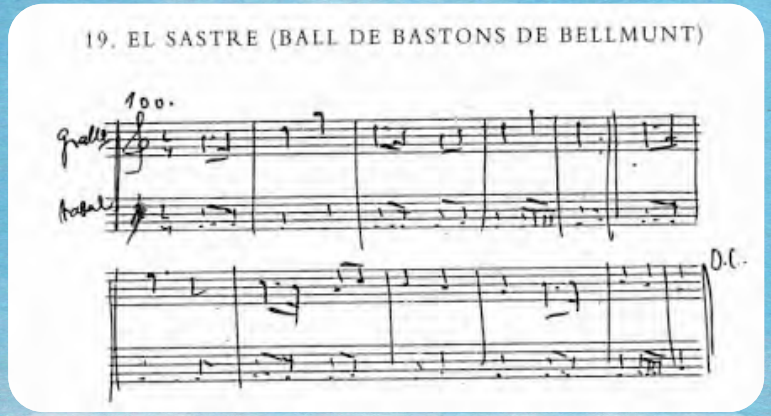
19. EL SASTRE (BALL DE BASTONS DE BELLMUNT)

Partitura del ball de bastonets de Bellmunt, recollida per l'Obra del Cançoner Popular de Catalunya

Fotografia obtinguda l'any 1922 durant la missió de Joan Llongueras i Joan Tomàs a la Selva i la Garrotxa.

Cal Rei o Torre Saguera. A. Gallardo, 1929
Estudi de la Masia Catalana. Centre Excursionista de Catalunya.

Masovers de la Clota.
Marian Vives, 1934
Estudi de la Masia Catalana. Centre Excursionista de Catalunya

I després, van anar per les cases de pagès de tot Catalunya. Les van retratar i dibuixar. Van parlar amb els pagesos per aprendre com vivien: quines feines feien al camp, quins animals tenien, els dies que feien festa, els que anaven a mercat....

Així ara podem veure i saber com es vivia a pagès.

En Rafael i la seva dona s'anaven fent grans. Van decidir anar a viure al Montseny, en una casa com les de pagès que tan els agradaven, la masia Mariona. Volien passar la resta de la seva vida envoltats de la pau de les muntanyes.

La masia Mariona.
Fotografia extreta del llibre *Une vie de Tramontane* de Núria Delétra- Carreras i Patxot

Però vet aquí que a Espanya va esclatar una guerra. Hi havia lluites per tot arreu. Uns soldats van arribar fins a la masia Mariona i de poc que no maten la Lluïsa i en Rafael.

Quan ja no hi eren, uns soldats la van cremar.

"*El martiri de la masia Mariona*, (Gravat del seu llibre de memòries *Guaitant enrera*).

En Rafael era un home de pau. No creia que lluitant amb armes es pogués arreglar res. Era amb les paraules, enraonant els uns amb els altres, que s'havia de convèncer i de governar la gent. Ho creia molt fermament.

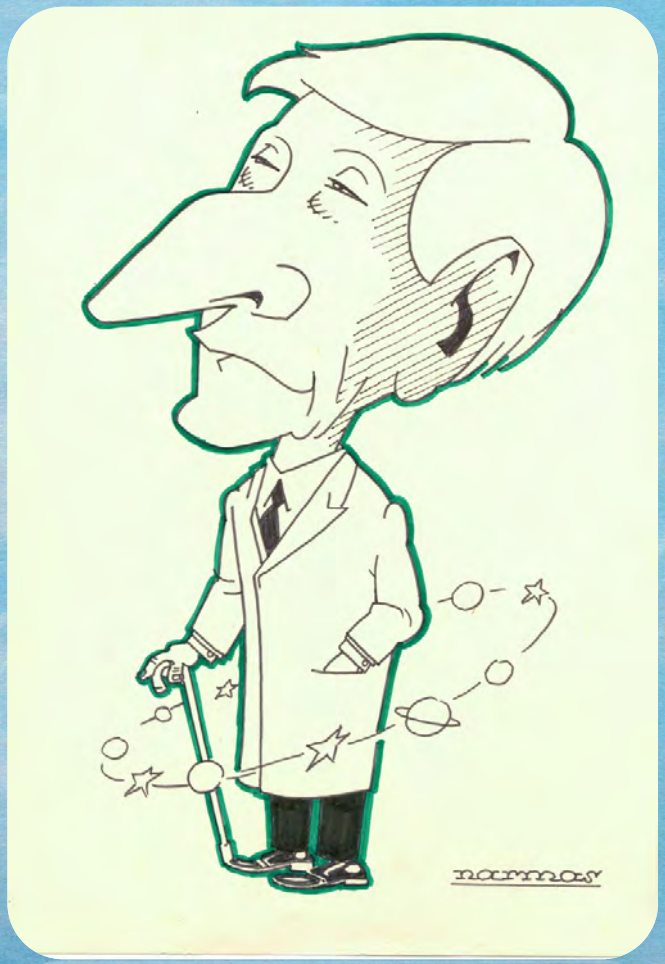

Caricatura de Rafael Patxot, obra de Narcís Masferrer "Narmas". AMSFG. Fons Narcís Masferrer.

Uns bons amics els van ajudar a fugir. De nit, els van portar fins un vaixell que anava a França. Allà es reuniria amb la seva filla gran i els néts.

Mentre el vaixell passava per davant la costa de Sant Feliu, en Rafael va recordar totes les aventures que havia viscut de nen amb els seus companys. Repetia en veu baixa el nom de cada roca, cada platja i cada racó que coneixia i que tan feliç l'havien fet.

La cala Ametller de cap a l'any 1950. AMSFG. Col·lecció Municipal d'Imatges. (Autor: R. Gassó)

De França van viatjar fins a Suïssa per estar encara més segurs. No van tornar més a Espanya. En Rafael volia ser un home lliure. No volia viure en un país on et podien posar a la presó o fins i tot matar per no pensar com el que mana. Com feia Franco, el dictador que, per desgràcia, va guanyar aquella guerra.

Rafael Patxot passejant per un parc de Ginebra,
De *Une vie de tramontane*, de Núria Deléetra –Carreras i Patxot

Rafael Patxot, la seva dona, la seva filla Concepció i els quatre néts. Fotografia extreta del llibre de Joaquim Maluquer.

Celebració de les noces d'or a Fribourg, abril del 1944. D'esquerra a dreta: Rafael Patxot, muller Lluïsa Rabell, filla Concepció, néta Núria, i néts Rafel, Jordi i Cecília.

Però va seguir ajudant molta gent perquè en Rafael no va deixar mai d'estimar la seva terra.

Els seus néts estan tan orgullosos del seu avi com en Rafael ho va estar del seu.

I els que som de Sant Feliu o d'arreu de Catalunya, ara que sabem qui era, segur que n'estem també!

FI